

odnos mladih u selu prema obrazovanju poljoprivrednika*

**srećko brkić,
đurđica žutinić**

agronomski fakultet
sveučilišta u zagrebu,
zagreb, hrvatska

primljeno siječnja 1995.

U ovom radu autori analiziraju stavove seoske mladeži prema općem i stručnom obrazovanju poljoprivrednika u četiri sela u Hrvatskoj. Istraživanja su provedena 1968, 1978. i 1988. u okviru projekta o društveno-ekonomskim promjenama. Obuhvaćene su četiri grupe seoske mladeži: poljoprivrednici, zaposleni izvan gospodarstva, srednjoškolci i studenti, te učenici 8. razreda osnovne škole. U uvjetima tradicionalne poljoprivredne proizvodnje većina ispitanika slaže se potpuno ili djelomično s tvrdnjom da poljoprivrednicima nije potrebna školska naobrazba. Nasuprot tome, u uvjetima moderne suvremene poljoprivrede gotovo devet desetina mladih izražava pozitivan stav prema općem i stručnom obrazovanju. U odnosu na ostale ispitivane skupine mladeži, mladi poljoprivrednici pokazuju naglašeni konzervativizam i prema općem i prema stručnom obrazovanju, a takvo je mišljenje i ispitanika iz manje razvijenih sela.

uvod

—> Sve većom komercijalizacijom proizvodnje poljoprivrednici su dovedeni u položaj da sami rješavaju svoje sve složenije probleme. Za takvu proizvodnju više nisu dovoljna znanja i vještine naučene obiteljskom tradicijom. To je situacija kada seljak postepeno ustupa mjesto poljoprivredniku, a poljoprivrednik je integriran u globalno društvo i ima globalnu viziju razvoja (Malassis, 1977:87).

U uvjetima sve očitije tendencije smanjivanja radne snage i obradivih površina, ljudski faktor postaje odlučujući činilac poljoprivredne proizvodnje te usko grlo u razvoju postaje poboljšanje "kvalitete stanovništva i napredak u znanju" (Schultz, 1985:13).

Drugim rječima, postavlja se, između ostalog i pitanje opće i stručne naobrazbe pojedinca, koja je pretpostavka da se stečena znanja uspješno pri-

■
* Ovo je referat što su ga autori predstavili na Devetom kongresu Međunarodnog udruženja agrarnih ekonomista u Budimpešti, u srpnju 1993.

mijene u praksi (Sachs, 1979:30). Da bi se probudio interes za napredak potrebno je imati minimum obrazovanja i poznavanja tehničkih dostignuća, a dakako i volju za rad i poboljšanje rada. Prava je prepreka napretku zapravo u ljudskoj naravi, zapreka, "rekli bismo, više filozofska nego financijska ili tehnička" (Fourastié, 1968:37).

Danas vjerojatno ni jedna profesija nije toliko hendikepirana nedostatkom općega i stručnog obrazovanja kao profesija poljoprivrednika. U takvoj su situaciji i poljoprivrednici u Hrvatskoj. Dosadašnje stanje u pogledu obrazovanja individualnih poljoprivrednika bilo je bez sumnje jedna od važnijih zapreka razvitku našeg sela i zemlje.

Iako se situacija postupno popravlja, još uvijek je svaki deseti poljoprivrednik nepismen. Pribrojimo li nepismenima i one s nepotpunom osnovnom školom onda oni zajedno čine više od četiri petine radnoaktivnih poljoprivrednika.

Tablica 1

Školska naobrazba aktivnog poljoprivrednog stanovništva, 1981.

Školska sprema	%
Bez školske spreme	11,7
1 - 3 razreda	12,9
4 - 7 razreda	58,2
Osnovna škola	14,2
Srednja škola	2,8
Viša i visoka škola	0,1
Nepoznato	0,1
	100,0

U usporedbi sa školskom naobrazbom nepoljoprivrednog stanovništva razina obrazovanja poljoprivrednika neprekidno se relativno smanjuje.¹⁾

predmet i zadatak rada

Institut za ekonomiku poljoprivrede Agronomskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu prati društveno-ekonomske promjene u četiri sela u četiri hrvatske makroregije. To su Babin Potok u Lici, pokraj Nacionalnog parka Plitvička jezera, Sv. Filip i Jakov u Dalmaciji na obali mora, Kućan kod Varaždina i Vodinci kraj Vinkovaca, u istočnoj Slavoniji. Izabrana se naselja međusobno značajno razlikuju kako u prirodno-geografskome, povijesnom, kulturnom tako i gospodarskom i društvenom razvitku. Navedena sela služe kao istraživački poligoni u kojima se kontinuirano prate socioekonomske promjene u selu i poljoprivredi.

U okviru istraživanja obuhvaćena su neka pitanja vezana za seosku mladež, posebno problem profesionalnih aspiracija mladih i njihov interes prema poljoprivrednom zanimanju i životu na selu. U ovom radu analiziramo odnos mladih u selu prema općem i stručnom obrazovanju poljo-

1) Godine 1981. koeficijent školskog obrazovanja nepoljoprivrednog stanovništva iznosio je 2,49, a koeficijent poljoprivrednog stanovništva bio je 0,94. Godine 1961. taj je odnos bio 1,80 : 0,76, dakle koeficijent školskog obrazovanja poljoprivrednika pogoršao se od 2,37 puta 1961. na 2,65 puta 1981. (Petak, 1989 : 242).

privrednika u uvjetima tradicionalne i suvremene poljoprivredne proizvodnje sa zadatkom da utvrdimo međusobnu povezanost stavova ispitanika prema obrazovanju i njihovih profesionalnih aspiracija u pogledu poljoprivrednog zanimanja.

metode rada

Našim istraživanjima obuhvaćene su tri generacije seoske mladeži: prve, rođene 1943-1952, druge, 1953-1962. i treće, rođene 1963-1972. Prvo istraživanje provedeno je 1968, drugo 1978. i treće 1988. Osnovni podaci prikupljeni su metodom intervjua prema pismenom predlošku. Pitanja u upitniku bila su istovjetna u svim ispitivanjima. Anketirano je ukupno u prvom istraživanju 400 ispitanika, u drugom 354 i u trećem 353. Obuhvaćene su četiri socijalne skupine mladih: mladi poljoprivrednici, tvornički i drugi radnici i službenici zaposleni izvan gospodarstva, učenici srednjih škola (i mali broj studenata), te učenici 8. razreda osnovne škole. Svi su oni više-manje vezani za seljačko gospodarstvo i zemljišni posjed i stalno žive u spomenutim selima, pa su i njihova iskustva vezana za problem istraživanja, gotovo svakodnevna i neposredna. U analizi su se koristile prikladne statističke metode i postupci.

tradicionalno obrazovanje poljoprivrednika

S našom tvrdnjom da za poljoprivrednika nije potrebna nikakva naobrazba jer njegove poslove mogu podjednako dobro obavljati i pismeni kao i nepismeni, slaže se gotovo trećina mladih u prvome i drugom istraživanju, a nešto više od četvrtine ispitanika u trećem istraživanju (tablica 2).

Tablica 2

Slaganje s tvrdnjom da poljoprivrednicima nije potrebna školska naobrazba

Stav	Postotak odgovora po godinama istraživanja		
	1968.	1978.	1988.
Sláže se	32,5	35,8	26,0
Djelomično se slaže	25,2	24,1	22,3
Ne slaže se	42,3	40,1	51,7
Ukupno	100,0	100,0	100,0
N =	388	349	350

Hi-Kvadrat = 12,282; SS = 4; P < 0,02; C = 0,110

Između prvoga i drugog istraživanja položaj poljoprivrede bio je vrlo nepovoljan. Pariteti cijena između poljoprivrednih i industrijskih proizvoda, koji su uspostavljeni u privrednoj reformi 1965., pogoršali su se osobito sredinom sedamdesetih godina, pa je općenito pao interes za poljoprivrednu proizvodnju (Rezo, 1993.) i povećao se pritisak poljoprivrednika na zapošljavanje izvan gospodarstva.²⁾

2) U Hrvatskoj je u razdoblju između 1971. i 1981. poljoprivredno stanovništvo smanjeno sa 1.432 tisuća na 668 tisuća ili sa 32,3% na 14,5%, odnosno godišnja stopa deagrarnizacije iznosila je 7.35%.

Ekonomska kriza osamdesetih i porast nezaposlenosti otežali su uvjete zapošljavanja izvan poljoprivrede (u zemlji i inozemstvu) te između ostalog povećali interes mladih za selo i poljoprivredu (Brkić, Kušan, 1988). I stav prema obrazovanju poljoprivrednika u ispitivanim sredinama, gledajući u cjelini, izmijenio se nabolje. Postupno se mijenja tradicionalno shvaćanje o seljakovu poslu: da je za poslove na gospodarstvu dovoljno mladima prenijeti znanje i vještine starijih. Takvu tradicionalnu svijest podupire i naša agrarna struktura s gospodarstvima koja su prosječno velika oko 3 ha, nedovoljno tehnički opremljena, nedovoljno specijalizirana i sa znatnom naturalnom potrošnjom³⁾ i relativno niskom robnošću proizvodnje. Ispitanici u ocjenjivanju potreba za obrazovanjem poljoprivrednika polaze zapravo od tog postojećeg stanja.

Suočeni s neposrednom praksom i osobno doživljavajući situaciju u kojoj se nalaze poljoprivrednici, pripadnici pojedinih socijalnih skupina seoske mladeži znatno se razlikuju u svojim stavovima o potrebi obrazovanja poljoprivrednika. U tablici 3 izdvojili smo zasebno one ispitanike koji smatraju da je poljoprivrednicima potrebno školovanje za obavljanje poslova na gospodarstvu. Općenito niska razina obrazovanja i negativna selekcija u skupini mladih poljoprivrednika, ali i njihova neposredna uključenost u poslove na gospodarstvu i osobno iskustvo, utjecali su da oni u sva tri istraživanja imaju rezerviran stav prema obrazovanju poljoprivrednika. Tek četvrtina ovih ispitanika ima izrazito pozitivan stav o potrebi školske naobrazbe za poljoprivrednike, dok radnička i srednjoškolska mladež izražava pretežno pozitivan stav prema obrazovanju poljoprivrednika.

Tablica 3

Ispitanici koji se ne slažu s tvrdnjom da poljoprivrednicima nije potrebna školska naobrazba

Socijalne skupine mladeži	% ispitanika koji imaju izričito pozitivan stav prema obrazovanju poljoprivrednika		
	1968.	1978.	1988.
Poljoprivrednici	27,2	22,2	28,0
Radnici zaposleni izvan gospodarstva	60,7	52,0	57,5
Učenici srednje škole	51,6	45,5	61,7
Učenici 8. razreda osnovne škole	38,6	32,0	39,8
Ukupno	42,3	40,1	51,7
N =	164	140	181

Hi-Kvadrat = 29,230; SS = 6; P <= 0,01; C = 0,252

Razlike između pojedinih skupina mladih u sva tri istraživanja pokazuju čvrstu strukturiranost stavova. Najviši stupanj slaganja s tvrdnjom - da za poljoprivrednika nije potrebno obrazovanje - uočeno je među poljoprivrednicima i učenicima 8. razreda osnovne škole i to u sva tri istraživanja. Vrijednost aritmetičke sredine ovih dviju skupina mladih pokazuje da je u svim godinama niža od prosječne (tablica 4), što znači da se slažu s

3) Dvije petine ukupnog dohotka poljoprivrednih i jednu petinu dohotka mješovitih gospodarstava u Hrvatskoj čini naturalna potrošnja (Prema Anketi o potrošnji seoskih domaćinstava 1988, Statistički bilten br. 1799, Beograd: SZS, 1989).

navedenom tvrdnjom više nego učenici srednjih škola i zaposleni izvan gospodarstva.

Obrazovne i odgojne potrebe poljoprivrednika, poput svih sociokulturnih potreba, ovise o dostignutom stupnju razvoja. One su rezultat procesa obrazovanja, kaže Reinhold Sachs. U zemljama kao što je Savezna Republika Njemačka bila je uobičajena stanovita razina općeg formalnog obrazovanja pa se daleko veća važnost pridavala neformalnom obrazovanju. Poželjnije je "obrazovanje uz rad" nego različiti oblici formalnog, specijalističkog obrazovanja na koje se često gledalo kao na nešto neprirodno ili čak protivno pojedinačnim potrebama sitnih, tradicionalnih poljoprivrednika. Po rezultatima istraživanja, do kojih je došao Sachs, u nerazvijenim zemljama i područjima ljudi su smatrali da mogu bez formalnog školskog obrazovanja i da im je tradicionalno iskustvo sasvim dovoljno za svakodnevni posao. Ali u blizini gradova, gdje je poljoprivreda nužno tržišno orijentirana, poljoprivrednici su smatrali da je obrazovanje od presudne važnosti da se postane dobar farmer kojemu je svrha da proizvodi za tržište (1979:39).

Tablica 4

Slaganje s tvrdnjom da poljoprivrednicima nije potrebna školska naobrazba*

Društvene skupine mladeži	Aritmetička sredina po godinama istraživanja			Rang po godinama istraživanja		
	1968.	1978.	1988.	1968.	1978.	1988.
Poljoprivrednici	1,800	1,644	1,920	1	1	1
Učenici 8. razreda osnovne škole	2,036	1,917	2,048	2	2	2
Učenici srednje škole	2,258	2,186	2,430	3	3	4
Zaposleni	2,333	2,192	2,340	4	4	3

*) Slaže se - 1 ; Djelomično se slaže - 2 ; Ne slaže se - 3

Naša istraživanja locirana su u četiri seoska naselja različitog stupnja društvenog, ekonomskog, kulturnog i povijesnog razvoja. S obzirom na prosječni standard života u seoskim domaćinstvima utvrdili smo stupanj razvijenosti svakog od ispitivanih naselja. Uspoređujući stavove ispitanika prema potrebi obrazovanja poljoprivrednika po pojedinim naseljima uočavamo njihovu tijesnu međusobnu povezanost (tablica 5).

Ispitanici iz manje razvijenih naselja u većoj mjeri slažu se s tvrdnjom da poljoprivrednicima nije potrebna školska naobrazba. U najnerazvijenijem selu, Babinu Potoku, blizu Plitvičkih jezera, ispitanici se suzdržano odnose prema obrazovanju poljoprivrednika. Odnos između onih koji se slažu s postavljenom tvrdnjom i onih koji tu tvrdnju u cijelosti odbacuju jest 38,9 : 33,3 %, a to znači da preteže tradicionalistički stav prema obrazovanju i njihov postotak se čak neznatno povećao između prvog i trećeg istraživanja, dok se u svim ostalim selima povećava udio ispitanika koji pozitivno gledaju na obrazovanje. U najrazvijenijem selu Kućanu samo je 14,6 % ispitanika s tradicionalnim stavom prema obrazovanju poljoprivrednika, a blizu dvije trećine mladih (62,3 %) imaju izrazito pozitivno mišljenje u vezi s obrazovanjem poljoprivrednika. U pozitivnom stavu prednjače donekle mladi poljoprivrednici iz Sv. Filipa i Jakova. Ne postoje statistički značajne razlike u stavovima s obzirom na spol ispitanika.

Određene razlike prema spolu postoje u skupini zaposlenih i poljoprivrednika. Ovdje žene u većem postotku od muškaraca izražavaju pozitivan stav prema obrazovanju, ali ta razlika nije signifikantna.

Tablica 5

Slaganje s tvrdnjom da poljoprivrednicima nije potrebna školska naobrazba

Naselje	Razina standarda ⁴⁾ (arit. sred.)	Rang	Aritmetička sredina i rang po godinama istraživanja					
			1968.	Rang	1978.	Rang	1988.	Rang
Babin Potok	1,710	4	1,911	1	2,135	3	1,943	1
Vodinci	2,700	3	2,070	3	1,864	1	2,168	2
Sv. Filip i Jakov	3,010	2	2,069	2	2,022	2	2,247	3
Kučan	3,465	1	2,255	4	2,260	4	2,487	4

stručno obrazovanje poljoprivrednika

Nasuprot tradicionalnoj proizvodnji suvremena poljoprivreda traži nove metode rada i nova znanja kako u tehnologiji proizvodnje i korištenja nove tehnike, tako i u organizaciji rada, upravljanju gospodarstvom i racionalnom korištenju proizvodnih resursa u ekonomskom i ekološkom pogledu. Zato smo ispitanicima postavili pitanje slažu li se s tvrdnjom "da je za dobro gospodarenje i primjenu naprednih agrotehničkih mjera poljoprivrednicima potrebna ne samo osnovna škola već i stručno obrazovanje u poljoprivrednim školama, na tečajevima i predavanjima."

Tablica 6

Slaganje s konstatacijom da je poljoprivrednicima potrebna osim opće i stručna školska naobrazba

Stav	Odgovori prema godinama istraživanja, %		
	1968.	1978.	1988.
Slaže se	64,4	64,8	57,2
Djelomično se slaže	29,1	26,6	29,4
Ne slaže se	6,5	8,6	13,4
Ukupno	100,0	100,0	100,0
N =	388	349	350

Hi-Kvadrat = 12,604; SS = 4; P < 0,02; C = 113

S postavljenom tvrdnjom slaže se gotovo dvije trećine ispitanika, jedino je u zadnjem istraživanju taj postotak nešto manji. Iako je vrlo mali udio onih koji se ne slažu s našom konstatacijom o potrebi stručnog obrazovanja poljoprivrednika ipak se njihov udio povećavao i u zadnjem istraživanju bio je za dva puta veći od onoga u 1968.

4) Autor se poslužio kriterijem D. Markovske po kojem je u rasponu od I. do V. klase izračunao prosječni standard za svako selo (Vidjeti S. Brkić, 1971, str. 61). Broj 1 označava naimanii. a 5 najviši standard.

Pogledamo li stavove pojedinih socijalnih skupina mladih u pogledu stručnog obrazovanja poljoprivrednika, možemo uočiti da seoske djevojke i mladići koji rade na vlastitom gospodarstvu imaju naglašeno tradicionalan stav prema stručnom obrazovanju u usporedbi s ostalim skupinama mladeži.

Situacija je gotovo identična s podacima u tablici 3 i 4 gdje poljoprivrednici isto tako pokazuju manju sklonost obrazovanju od ostalih skupina mladih. Odmah za njima dolaze učenici osnovne škole, a zaposleni izvan gospodarstva i srednjoškolci više od ostalih imaju pozitivan stav prema obrazovanju. U pozadini ovakva ponašanja mnogi su faktori: niska razina obrazovanja a uz nju tijesno povezano i pomanjkanje svijesti o vlastitom neznanju, te opća usmjerenost ovih mladih ljudi prema nepoljoprivrednim profesionalnim aspiracijama. Tako se cijeli problem vrti u krugu.

U najnerazvijenijem selu Babinu Potoku najveća je suzdržanost mladih u pogledu stručnog obrazovanja poljoprivrednika. U ovom selu već se dugo vremena stanovništvo seli, posebno mladi ljudi. To je selo u kojem se broj stanovnika propolovio u zadnjih stotinu godina. Školovanje je isključivo u funkciji napuštanja sela i poljoprivrede. U najrazvijenijem selu Kućanu proces je gotovo obrnut. To je naselje seljaka-radnika koji svakodnevno putuju na posao u susjedni grad, a stalno žive u selu i povremeno obavljaju poslove na gospodarstvu. Ovdje gotovo više i nema mladih poljoprivrednika. Zanimanje poljoprivrednika mladi doživljavaju kao profesiju.

U svojim stavovima o potrebi obrazovanja poljoprivrednika mladi u selu jasno ističu razliku između tradicionalne i moderne poljoprivrede. Pri tome važnu ulogu ima konkretna situacija i promjene koje se događaju. Među onima koji se slažu s tvrdnjom da poljoprivrednicima nije potrebna školska naobrazba ima svega 8,2 % ispitanika koji ostaju dosljedni svome negativnom stavu i kad je u pitanju obrazovanje modernih poljoprivrednika. Dvije petine u cjelosti podržava, a polovina djelomično, tvrdnju da je za dobro gospodarenje i promjenu novih tehnologija i metoda rada poljoprivrednicima potrebno opće i stručno obrazovanje.

Tablica 7

Stav ispitanika prema potrebi stručnog obrazovanja poljoprivrednika*

Naselja prema razini standarda**	Rang	Aritmetička sredina i rang po godinama istraživanja					
		1968.	Rang	1978.	Rang	1988.	Rang
Kućan	1	1,258	1	1,364	1	1,435	1
Sv. Filip i Jakov	2	1,366	2	1,505	3	1,543	3
Vođinci	3	1,496	4	1,424	2	1,529	2
Babin Potok	4	1,422	3	1,513	4	1,714	4

* Slaže se = 1; Djelomično se slaže = 2; Ne slaže se = 3

** Vidi vrijednosti aritmetičke sredine u tablici 5.

odnos prema obrazovanju i profesionalne aspiracije mladih

Jednim pitanjem projektivnog tipa doveli smo ispitanike u položaj da izraze svoj odnos prema obrazovanju poljoprivrednika u kontekstu vlastite identifikacije s poljoprivrednim zanimanjem. Njima smo predočili imućnog seljaka koji želi zadržati sina na gospodarstvu. Sin ne sluša oca

već odlazi u poljoprivrednu školu i, kako nakon završetka škole nije dobio posao u svojoj struci, zaposlio se kao obični radnik ne želeći se vratiti k roditeljima i raditi na imanju. Pitali smo ispitanike kako bi oni postupili da su bili na sinovu mjestu. Dobivene odgovore prikazali smo u tablici 8. Oni nam posredno omogućuju da zaključimo o razini identifikacije seoske mladeži sa stručnim obrazovanjem poljoprivrednika.

Positivan stav prema obrazovanju (točke 2 i 3) izražava više od četiri petine ispitanika. Neznatan postotak ispitanika smatra obiteljsku tradiciju dovoljnom za obavljanje poslova u gospodarstvu. To su oni koji bi ostali na gospodarstvu odmah nakon osnovne škole. Među njima su, u sva tri istraživanja, više od dvije trećine poljoprivrednici, zatim učenici osnovne škole, pa srednjoškolci i zaposleni. Sasvim je obrnut redoslijed navedenih skupina mladih kad je riječ o pozitivnom stavu prema obrazovanju. U svim istraživanjima na prvom su mjestu zaposleni izvan gospodarstva, a na zadnjem su poljoprivrednici. Skupina ispitanika koji se identificiraju sa sinom imućnog seljaka, koji se radije zapošljava kao običan radnik nego vrati na očevo imanje, pokazuje ne toliko odnos prema potrebi općeg i stručnog obrazovanja, koliko naglašenu negativnu motivaciju prema zanimanju poljoprivrednika.⁵⁾

Tablica 8

Kako biste postupili da ste bili na mjestu seljakovog sina?

- u %

Modaliteti odgovora	Godine provođenja istraživanja		
	1968.	1978.	1988.
1. Ostao bih raditi na imanju odmah nakon osnovne škole	6,3	1,4	4,2
2. Vratio bih se na imanje nakon završene poljoprivredne škole	42,2	23,7	28,9
3. Vratio bih se ako se ne bih mogao zaposliti u svojoj struci	37,4	44,3	53,0
4. Postupio bih na isti način kao i onaj mladić	14,1	30,6	13,9
Ukupno	100	100	100
N =	386	350	353

U pogledu pozitivnog odnosa ispitanika prema obrazovanju, s obzirom na stupanj razvijenosti pojedinih naselja, na prvom je mjestu najrazvijenije selo Kućan, zatim slijede Sv. Filip i Jakov i Vođinci, te na posljednjem mjestu najmanje je razvijeno selo Babin Potok. Kad je riječ o negativnom odnosu prema obrazovanju situacija je obrnuta, i to u svim istraživanjima.

Razina je obrazovanja poljoprivrednika nepovoljna: u poljoprivredi ostaju nedovoljno obrazovani i nedovoljno motivirani. Izlaz iz ove situacije nije

5) Dovodeći u vezu ovu skupinu ispitanika s onima koji se slažu da poljoprivrednicima nije potrebna školska naobrazba (tablica 2) i onima koji se ne slažu s tvrdnjom o potrebi općeg i stručnog obrazovanja poljoprivrednika (tablica 6) utvrdili smo da je u pozadini njihova negativnog odnosa prema obrazovanju, između ostalog i naglašena averzija prema poljoprivrednom zanimanju koja je prisutnija u drugom nego u prvom i trećem istraživanju.

ni brz ni jednostavan. Tek će se ekonomskim i društvenim napretkom ruralnih područja stvoriti preduvjeti za drukčiji odnos prema obrazovanju poljoprivrednika.

zaključak

Mladi ljudi u selu imaju izgrađen način ponašanja prema tradicionalnoj i modernoj poljoprivredi, koji je rezultat objektivne situacije - obrazovanja, obiteljske sredine, posla koji obavljaju, razine razvijenosti lokalne zajednice, zatim odnosa globalnog društva prema selu i poljoprivredi i dr., ali i osobnih sklonosti, interesa i motiva, odnosa prema promjenama.

Analizirajući odnos mladih u selu prema općem i stručnom obrazovanju poljoprivrednika utvrdili smo da oni drukčije vrednuju potrebu obrazovanja poljoprivrednih proizvođača u uvjetima tradicionalne i u uvjetima moderne proizvodnje. Pri tome naglašeni konzervativizam pokazuju ispitanici iz manje razvijenih sredina i mladi poljoprivrednici, te oni mladi ljudi koji nemaju nikakvog afiniteta prema poljoprivrednom zanimanju. Nasuprot njima naglašen pozitivan stav prema obrazovanju pokazuju ispitanici iz razvijenih sredina, zaposleni izvan gospodarstva i učenici srednjih škola, te ispitanici koji preferiraju poljoprivredno zanimanje temeljeno na stručnom obrazovanju.

literatura

- Brkić S., V. Kušan, (1988.) : Profesionalne aspiracije mladih na selu, *Sociologija sela*, 26, br. 101-102, Zagreb
- Brkić S., (1971.) : Profesionalna orijentacija i životne perspektive seoske omladine, Magistarski rad, Zagreb
- Fourastié J., (1968.) : Civilizacija sutrašnjice, Zagreb : Naprijed.
- Malassis L., (1977.) : Programiranje ruralnog i poljoprivrednog obrazovanja, *Sociologija sela*, 15, br.58.
- Petak A., (1989.) : Jugoslavensko seljaštvo i obrazovanje u eri scientizacije, *Sociologija sela*, 27, br.105-106.
- Petak A., (1975.) : Profesionalno obrazovanje poljoprivredne omladine, *Sociologija sela*, 13, br. 49-59.
- Rezo B., (1993.) : Promjene u faktorima proizvodnje mlijeka u Hrvatskoj 1970-1990., Zagreb (Rukopis)
- Sachs R.E.G. (1979.) : Educational Needs of Farmers - A Crossnational Study, *Sociologia Ruralis*, 19, br.1.
- Schultz T.W., (1985.) : Ulaganje u ljude. Ekonomika kvalitete stanovništva, Zagreb: Cekade
- Uhlir H.E., (1990.) : Teaching Farmers Economics as a Tool for Development. Den Haag: Referat na VI. kongresu Europskog udruženja agrarnih ekonomista.

Srećko Brkić
Đurđica Žutinić

The Attitude of Young People to Education for Farmers

Summary

The authors analyze attitudes of the village youth in four villages in Croatia to general and professional education for farmers. Research was carried out in 1968, 1978 and 1988 as part of a project on socio-economic change. Four groups of village youth were included: farmers, those employed outside the farm, secondary-school pupils and university students, and pupils of the eighth grade of primary school. In places where agricultural production is traditional, most respondents agree completely or partially that farmers do not need school education. On the contrary, under conditions of modern agricultural production almost nine tenths young people have a positive attitude to general and professional education for farmers. In relation to other groups of young people, young farmers show pronounced conservatism both to general and to professional education, and this was the opinion of respondents from less developed villages, too. ●

Le rapport des jeunes en milieu rural quant à la formation des agriculteurs

Résumé

Dans cette étude les auteurs analysent l' attitude des jeunes en milieu rural quant à l' instruction générale et la formation professionnelles des agriculteurs dans quatre villages de Croatie. Les recherches ont été effectuées en 1968, 1978 et 1988 dans le cadre d' un projet sur les changements socio-économiques. Quatre groupe de jeunes en milieu rural y sont englobés: agriculteurs, travailleurs en dehors des exploitations agricoles, écoliers de l' enseignement secondaire et étudiants, et élèves de la 8e (dernière) classe de l' école primaire. Dans les conditions de la production agricole traditionnelle, la plupart des personnes interrogées est entièrement ou partiellement d' accord en ce qui concerne l' affirmation que les agriculteurs n' ont pas besoin d' instruction scolaire. Par contre, dans les conditions de l' agriculture moderne près de neuf dixièmes des jeunes expriment une attitude positive quant à l' instruction générale et la formation professionnelle. Par rapport aux autres groupes de jeunes interrogés, les jeunes agriculteurs montrent un conservatisme accentué aussi bien à l' égard de l' instruction générale que de la formation professionnelle; c' est aussi l' opinion des personnes interrogées de villages moins développés. ●